

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Методичні рекомендації
до науково-дослідної практики
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
другого (магістерського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020

УДК 657:336.221(07.034)

М54

Укладач Л. В. Дікань

Затверджено на засіданні кафедри обліку та бізнес-консалтингу.
Протокол № 2 від 13.09.2019 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Методичні рекомендації до науково-дослідної практики для М54 студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. Л. В. Дікань. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 46 с.

Розкрито сутність та зміст понять про науку, наукову діяльність, науковий результат, методологію, методи, методику та інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи. Розглянуто загальні питання організації проведення та підбиття підсумків науково-дослідної практики.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" другого (магістерського) рівня.

УДК 657:336.221(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2020

Вступ

Науково-дослідна практика (НДП) студентів є важливою складовою навчального плану підготовки фахівців галузі знань "Управління та адміністрування" спеціальності 071 "Облік і оподаткування". Її спрямовано на поглиблення компетентностей студентів у галузі обліку, аудиту та контролю.

Освітньо-професійна програма магістра обов'язково містить дослідну (наукову) компоненту.

Науково-дослідна практика студентів є основою для підготовки магістерської дипломної роботи.

Головний зміст науково-дослідної практики полягає в залученні студентів-магістрантів до самостійної науково-дослідної роботи, ознайомленні з питаннями реалізації теоретичних, практичних та наукових розробок у галузі обліку, аудиту та контролю.

Головна мета методичних рекомендацій до науково-дослідної практики – сприяння поглибленому вивченню та засвоєнню студентами теоретичної бази щодо питань обліку, аудиту і контролю з огляду на розвиток сучасної науки та практики.

Завдання методичних рекомендації до науково-дослідної практики:

- надати правильне розуміння концепції дослідження з вибраної теми дипломної роботи;
- комплексне оволодіння методикою аналізу концептуальних підходів, узагальнення результатів і надання висновків із питань обліково-контрольно-аудиторської діяльності в Україні;
- здобуття та практичне застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань здійснення досліджень проблемних питань з обліку, аудиту і контролю.

Реалізація завдань забезпечує здатність студентів до наукового пошуку та вирішення важливих наукових завдань. Від ступеня успішності на етапі НДП залежить наукове і професійне становлення майбутнього фахівця.

1. Поняття та зміст науково-дослідної роботи

1.1. Поняття про науку, наукову діяльність, науковий результат

Наука – це сфера людської діяльності, спрямована на вироблення нових знань про природу, суспільство та мислення. Під терміном "наука" також можна розуміти сукупність соціальних інструментів або доцільну діяльність певної спрямованості чи систему знань, що постійно розвивається як безпосередня продуктивна сила суспільства. Разом із цим наука – це також особлива форма людської діяльності, яка склалася історично і має своїм результатом цілеспрямовано відібрані факти, гіпотези, теорії, закони та методи дослідження.

Наука – це сукупність теорії. **Теорія** – це вчення, система ідей, поглядів, положень, тверджень, спрямованих на тлумачення того чи того явища. Це не безпосереднє, а ідеалізоване відображення діяльності. Теорію розглядають як сукупність узагальнювальних положень, що утворюють науку або її розділ.

Теорія становить систему наукових концепцій, принципів, положень, фактів.

Наукова концепція – система поглядів, теоретичних положень, основних думок щодо об'єкта дослідження, об'єднаних певною головною ідеєю.

Концептуальність – це визначення змісту, сутності, смислу того, про що йде мова.

Принцип – це правило, що виникло в результаті об'єктивно осмисленого досвіду.

Наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття та використання нових знань. Є різні види наукової діяльності:

- науково-дослідницька-діяльність;
- науково-організаційна діяльність;
- науково-інформаційна діяльність;
- науково-педагогічна діяльність;
- науково-допоміжна діяльність та ін.

Кожен із зазначених видів наукової діяльності має свої специфічні функції, завдання, результати роботи.

У межах науково-дослідницької діяльності здійснюють наукові дослідження. **Наукове дослідження** – це цілеспрямоване пізнання, результати якого є системою понять, законів і теорій.

Розрізняють дві форми наукових досліджень: фундаментальні та прикладні.

Фундаментальні наукові дослідження – це наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на здобуття нових знань про закономірності розвитку та взаємозв'язку природи, суспільства, людини.

Прикладні наукові дослідження – це наукова і науково-технічна діяльність, спрямована на здобуття та використання знань для практичних цілей.

Наукові дослідження здійснюють, із метою досягнення наукового результату. **Науковий результат** – це нове знання, здобуте у процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо.

Науково-дослідна робота – це дослідження, із метою досягнення наукового результату, головний шлях здобуття, примноження та оновлення знань, який передбачає уміння ставити наукові завдання, планувати їхнє виконання, організовувати збирання й опрацювання інформації, а також створювати умови для генерування нових ідей та їхньої практичної реалізації.

До основних результатів наукових досліджень належать:

- наукові реферати;
- наукові доповіді (повідомлення) на конференціях, нарадах, семінарах, симпозіумах;
- курсові (дипломні, магістерські) роботи;
- звіти про науково-дослідну (дослідно-конструкторську; дослідно-технологічну) роботу;
- наукові переклади;
- дисертації (кандидатські або докторські);
- автореферати дисертацій;
- депоновані рукописи;
- монографії;

- наукові статті;
- аналітичні огляди;
- авторські свідоцтва, патенти;
- алгоритми та програми;
- звіти про наукові конференції;
- препринти;
- підручники, навчальні посібники;
- бібліографічні покажчики та ін.

Суб'єктами наукової діяльності є вчені, наукові працівники, науково-педагогічні працівники, а також наукові установи, наукові організації, заклади вищої освіти III – IV рівнів акредитації, громадські організації у сфері наукової та науково-технічної діяльності.

Науково-дослідницькою діяльністю займається значне коло людей. Тих, хто робить це постійно, називають дослідниками, науковцями (науковими працівниками), ученими.

Дослідником називають людину, яка проводить наукові дослідження.

Науковець – це той, хто причетний до науки, виробляє нові знання, є спеціалістом у певній галузі науки.

Учений – це фізична особа, яка проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження, із метою здобуття наукових та (або) науково-технічних результатів.

Науковий працівник – це вчений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною або науково-педагогічною діяльністю і має відповідну кваліфікацію, підтверджену результатами атестації.

Люди науки мають відповідну спеціальність і кваліфікацію, працюють як самотужки, так і об'єднуючись у наукові колективи (постійні чи тимчасові), створюють наукові школи.

1.2. Методологія, методи та методика науково-дослідної роботи

Перш ніж розпочати реалізацію наукового дослідження на будь-якому рівні, студенти мають ознайомитися з методологією, методами та методикою науково-дослідної роботи.

Методологія – це вчення про структуру, логіку організації, методи та засоби діяльності в різних галузях науки, її теорії та практики. Відповідно до навчального процесу у вищій школі методологію розуміють як сукупність принципів, засобів, методів, методик та форм наукового пізнання.

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динаміку процесів та явищ;
- передбачає особливий шлях, за допомогою якого може бути досягнуто науково-дослідну мету;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчають;
- допомагає введенню нової інформації;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка ґрунтується на об'єктивних явищах і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

Предметом вивчення методології є саме **методи** науки.

Перш за все доцільно визначити й розрізнити такі поняття, як: метод, науковий метод і метод науки.

Метод (у перекладі з грецької – *шлях до чого-небудь*) – у найбільш загальному випадку означає засіб досягнення мети, спосіб дослідження явища, який визначає планомірний підхід до їхнього наукового пізнання та встановлення істини.

Науковий метод – це спосіб пізнання явищ діяльності у їхньому взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети й завдань дослідження і відповідає на запитання, як пізнавати.

Метод науки – організація пізнавального процесу у структурі наукової та пізнавальної діяльності, що передбачає конкретний науковий пошук: формулювання проблеми, побудова гіпотези, емпірична, теоретична й експериментальна перевірка гіпотези, висновки та прогноз подальших розробок.

Методи дослідження – це інструменти, за допомогою яких вирішують ті чи ті проблеми, відкривають закономірні зв'язки явищ, що вивчають. Від правильного вибору методу залежить успішність досліджуваного явища.

Правильний вибір методів дослідження потребує знання їхньої класифікації.

Кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: емпіричному та теоретичному.

На **емпіричному рівні** здійснюють процес накопичення фактів.

На **теоретичному** – узагальнення знань.

Методи наукового дослідження розподіляють на загальні та спеціальні (рис. 1.1).

Загальні методи наукового пізнання використовують, на відміну від спеціальних, протягом усього дослідного процесу, незалежно від галузі знань та особливостей дослідження.

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях (емпіричному і теоретичному), відповідно до цих рівнів загальні методи пізнання умовно розподіляють на три групи:

1) **методи емпіричного дослідження** (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент);

2) **методи теоретичного дослідження** (ідеалізація, формалізація, логічні та історичні методи);

3) **методи, які використовують як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження** (абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання та ін.).

Оскільки виконують економічні дослідження, то слід приділити більш уваги спеціальним методам економічних досліджень.

Економічна наука використовує багато методів. Вибір того чи того з них у кожному конкретному випадку залежить від характеру досліджуваного явища (процесу) і поставленої мети.

До складу **спеціальних методів**, які широко застосовують під час проведення економічних досліджень, входять методи збирання та узагальнення інформації, аналізу, прогнозування, моделювання, програмно-цільові, евристичні методи.

Під спеціальними методами дослідження розуміють такі методи, які застосовують тільки, наприклад, у бухгалтерському обліку, або в економічному контролі, сферу яких обмежено специфічною галуззю пізнання.

Їхня особливість полягає в такому:

- їх не застосовують в інших науках;
- одні застосовують тільки в одному з розділів науки, інші – у двох або в усіх розділах науки.

Рис. 1.1. Структура методології та техніки наукових досліджень

Водночас спеціальні методи економічного контролю чи бухгалтерського обліку чітко не відокремлено від загальнонаукових методів, а їх використовують у комплексі та вони пов'язані між собою.

Наведено визначення понять: "метод бухгалтерського обліку" і "метод економічного контролю".

Метод бухгалтерського обліку становить сукупність способів і прийомів, завдяки яким господарську діяльність підприємства відображено в обліку.

Метод економічного контролю – це сукупність способів і прийомів дослідження розширеного відтворення суспільно необхідного продукту й дотримання вимог його законодавчого регулювання.

Складові (елементи) методу бухгалтерського обліку:

- документація;
- інвентаризація;
- система рахунків;
- грошова оцінка;
- калькуляція;
- бухгалтерський баланс;
- подвійний запис;
- інші форми звітності.

Невід'ємною складовою методології науково-дослідної роботи є методика її виконання.

Методика – це система дослідницької справи, яку застосовують для отримання фактичного матеріалу, його опрацювання та досягнення необхідних результатів. Методику розуміють як сукупність прийомів дослідження, включаючи техніку та різноманітні операції з фактичним матеріалом.

Основою методологічного апарату є сукупність складових наукового пошуку, а саме:

- принципи організації та проведення наукового дослідження;
- методи наукового дослідження та способи визначення його стратегії;
- науковий апарат: понятійно-категоріальна основа наукового дослідження (тема, наукова проблема, актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, теоретична та практична значущість).

Тема відображає проблему у її характерних рисах, і таким чином окреслює межі дослідження, конкретизуючи основний задум та створюючи передумови успіху роботи загалом.

Наукова проблема є результатом глибокого вивчення практики й наукової літератури, характеризує реальний рух пізнавального процесу та фіксує його суперечності на певному етапі розвитку науки. У науковому дослідженні необхідно виокремити проблему як "поле" пошуку, базові знання та засоби їхньої практичної реалізації.

Обґрунтування актуальності проблеми передбачає відповідь на запитання, чи важливою є проблема на сучасному етапі. Для цього необхідно висвітлення кількох позицій, зокрема посилення на документи, у яких визначено соціальні замовлення сфери освіти та її практичних потреб, що характеризуються недостатністю тих чи тих наукових знань, які потребують вирішення.

Мету дослідження формують коротко й точно, конкретизуючи в завданнях дослідження та щодо змісту, виявляючи те основне, що має зробити дослідник. Мета та безпосередні завдання наукового дослідження перебувають у взаємозалежності один від одного та полягають у віднайденні тих явищ і законів, за якими вони функціонують.

Об'єкт наукового дослідження – це сукупність зв'язків, відносин та якостей досліджуваного явища або загальна сфера пошуку, що перебуває в полі зору дослідника.

Предмет дослідження більш конкретний та містить аспект (ракурс) вибраної проблематики, що підлягає безпосередньому вивченню в цій роботі, установлюючи межі наукового пошуку в об'єкті.

Між об'єктом і предметом у науковому дослідженні є взаємозалежність, як між цілим та його складовими, де ціле усвідомлюють як об'єкт, а його частину – як предмет. Оскільки один і той самий об'єкт можна досліджувати в декількох аспектах, то їхнє вирізнення і становить предмет дослідження.

Досить важливими характеристиками наукового дослідження є **новизна** здобутого знання і його значення для науки та практики.

"Наукова новизна" – це поняття, яке пов'язує суб'єктивні та об'єктивні моменти, що виявляє ставлення дослідника до результату. Формування наукової новизни передбачає визначення рівня, вагомості серед наукових факторів та значущості як типу нового знання, концепції, методики, рекомендацій, що раніше не мали аналогів у науці та практиці.

Новизна в науковому дослідженні виконує різні **функції**:

- конкретизувальну на рівні деталізації;
- доповнювальну на рівні уточнення;
- перетворювальну на рівні відкриття, яка спирається на креативний тип мислення дослідника, евристичні методи вирішення проблематики, неординарне її бачення, знаходячи нові концептуальні положення, розробляючи нові теорії, підходи, що кардинально змінюють наукове знання.

Основою обґрунтування наукової та практичної новизни в навчально-дослідних роботах є недостатня вивченість вибраної проблематики, її нерозробленість у практиці навчання.

Теоретична значущість є центральною характеристикою наукового дослідження в ракурсі перспективності, доказовості, концептуальності досягнутих результатів.

Практична значущість характеризується реальними зрушеннями в навчанні, досягнутими, завдяки впровадженню в навчальну практику результатів дослідження.

Сукупність усіх етапів дослідження, у результаті яких знаходять рішення, визначають як цикл науково-творчого процесу, що може бути названо технологією наукової творчості.

1.3. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи

Основою будь-якого наукового дослідження є інформація.

У широкому розумінні **інформація** – це знання, відомості, дані, які отримують та накопичують у процесі розвитку науки та практичній діяльності людей; у вузькому розумінні – це дані, які є об'єктом опрацювання, передавання та розуміння.

У загальному розумінні під терміном "інформація" розуміють певні відомості, які є зрозумілі й корисні для користувача. Інакше кажучи, **інформація** – це комплекс нових знань щодо явищ і подій діяльності, які отримує споживач (суб'єкт) у процесі своєї діяльності.

Загальноприйнятого визначення інформації немає і його використовують, головним чином, на інтуїтивному рівні.

Наукова інформація – це сукупність будь-яких відомостей про стан і зміни параметрів об'єктів дослідження або відповідності їх нормативно-правовим актам; одне із загальних понять науки – це нові відомості про навколишній світ.

Найважливішими із практичного погляду властивостями інформації є цінність, достовірність та актуальність.

Наукові матеріали видають у вигляді монографій, узагальнювальних наукових праць, збірників статей, рефератів, тез, у яких висвітлюють різні наукові проблеми.

Монографії – це наукові праці у вигляді книги, що містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, яка належить одному або декільком авторам.

Наукова монографія – це наукове дослідження, у якому різнобічно і вичерпно висвітлено вибрану наукову проблему із критичним її аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. Монографія фіксує науковий пріоритет, забезпечує суспільство первинною науковою інформацією, призначена для висвітлення наукового змісту та результатів науково-дослідної роботи.

Стаття – це відомості обсягом, переважно, декілька друкованих сторінок, опублікованих у науковому чи науково-популярному журналі, збірнику наукових праць чи газеті.

Реферат – це короткий виклад (усний або письмовий) наукової праці, учення, змісту книги, результатів наукового дослідження.

Тези – це короткий виклад основних положень, лекції, доповіді, твору.

Тези доповідей наукової конференції – це науковий неперіодичний збірник, якій містить опубліковані до початку конференції матеріали попереднього характеру (анотації, реферати доповідей і (або) повідомлень).

Наукові матеріали мають велику цінність, з огляду на те, що науковець може ознайомитися з нетрадиційним трактуванням тих чи тих питань, критикою поглядів інших авторів, а також науковою новизною, характерною для науки на конкретному етапі її розвитку.

Проведення наукових досліджень потребує відповідного **інформаційного забезпечення**.

Забезпечення – це те, за допомогою чого створюють умови для реалізації процесу дослідження.

Інформаційне забезпечення – це сукупність інформації та способів її пошуку, опрацювання, накопичення, збереження, систематизації й узагальнення, із метою використання у процесі наукового дослідження.

Обов'язковою умовою ефективного проведення дослідження і розроблень є **інформаційна база** в розробленні гіпотези, яка є відправною точкою в логічній послідовності наукового дослідження, у розробленні робочого плану викладання майбутньої роботи, формуванні розділів, підрозділів і пунктів. Певну роль відіграє інформаційна база у формуванні основного змісту подальшої роботи. Залежно від складу та якості зібраної інформації, може змінюватися не тільки план роботи, але й спрямування самого дослідження. У зв'язку із цим необхідно пам'ятати, що не всяка інформація може бути корисна для цього дослідження. Саме тому відбір найбільш вагомої для дослідження інформації, уміння визначити її місце в ньому – це необхідна умова правильного відбору складу інформації.

Основна роль інформації в дослідженнях полягає в тому, щоб вилучити суб'єктивні висновки, дати можливість відпрацювати найбільш оптимальне вирішення проблеми.

Організація і проведення дослідження значною мірою залежить від складу, змісту й характеру залучених джерел, які, своєю чергою, визначено метою та практичним значенням розробок. Необхідно дотримуватися певної послідовності збирання інформаційного матеріалу.

Перший етап виконання будь-якого дослідження – це збирання матеріалів: цифрових, практичних, літературних, які й складають інформаційну базу дослідження. Повнота і якість зібраного матеріалу здійснюють рішучий вплив на результати дослідження.

У період збирання матеріалів для наукового дослідження потрібно керуватися такими принципами:

1) матеріали необхідно збирати цілеспрямовано, залежно від мети й завдань наукового дослідження;

2) склад і структура цих матеріалів мають відповідати структурі дослідження.

Таким чином, у процесі збирання інформації її необхідно групувати за розділами, відповідно до плану роботи. Деякі матеріали можуть мати неодноразове значення, тобто бути необхідними не тільки для одного конкретного розділу, а також для підготовки різних розділів роботи. У такому разі ці матеріали розміщують у першому з названих розділів, а в інших роблять помітки про їхнє місце розташування.

3) процес збирання матеріалів складається із двох стадій: спочатку матеріал накопичують без оцінювання його значення, а потім виконують

фільтрацію, або відбір, суттєвих, необхідних елементів і вилучення зайвих або дублювальних.

В економічних дослідженнях важливим джерелом інформаційного матеріалу є робота з літературою, даними офіційної державної статистики та звітністю підприємств, організацій, установ.

Збирання матеріалів обов'язково мають супроводжувати його оцінюванням.

Для будь-якої науково-дослідної роботи дуже важливими є літературні джерела.

У науковій літературі містяться результати раніш проведених досліджень, викладають різні концепції, формують теоретичні, методичні або практичні проблеми, накопичують і трактують факти, тому наукову літературу має вивчати кожен дослідник, незалежно від галузі знання, у якій він працює.

Вивчення літературних джерел та збирання матеріалів має свою логічну послідовність.

Перший крок у цьому напрямі полягає в загальному перегляді тих джерел, які дають найбільш точне уявлення про проблему дослідження. Необхідно звернутися до енциклопедій, довідників, словників та ін. Але водночас необхідно ураховувати, що в подібній літературі містяться лише загальні відомості про проблему й назву джерел, звідки їх узято.

Таким чином дослідник отримує інформацію про джерела, із яких можна почерпнути більш детальні відомості про предмет і об'єкт дослідження, головні теоретичні та методичні основи його вивчення.

Другий крок – робота з бібліографічними матеріалами, серед яких важливе значення мають реферативні збірники та бібліографічні показники. Повну інформацію звичайно отримують із періодичних видань. Економію часу за цільового пошуку надає використання останніх номерів журналів за кожен рік, оскільки в них публікують згруповані за розділами списки статей із реквізитами авторів, назв робіт, місця публікації.

Коли бібліографію складено і відповідно до неї відібрано літературу, перед дослідником постає запитання про те, як правильно опрацювати цю літературу.

Опрацювання (вивчення) літературних джерел передбачає, насамперед, їхнє читання. Читанню, зазвичай, передує попередній перегляд, який передбачає знайомство з анотацією, змістом, вступом (передмовою), зі списком наведених джерел.

Читання може бути ознайомчим і поглибленим. Під час *ознайомчого читання* слід з'ясувати, які відомості, необхідні для наукового дослідження, містяться в документі. Ознайомче читання, зазвичай, відбувається на початку роботи, коли необхідно відібрати літературу з теми, скласти план науково-дослідної роботи, визначити її робочу назву. Попередній перегляд і ознайомче читання доречно супроводжувати складанням плану документа та виписок із нього.

Метою *поглибленого читання* є з'ясування основних положень роботи, системи доказів, висновки автора.

Пропонують такі етапи роботи над літературними джерелами:

- загальне ознайомлення із джерелом загалом за його змістом;
- побіжний перегляд усього змісту;
- читання в порядку послідовності розташування матеріалу;
- вибіркоче читання будь-якої частини твору;
- виписка матеріалів, які становлять інтерес для роботи;
- критичне оцінювання записаного, його редагування і "чистовий" запис як фрагмент майбутньої власної роботи.

У процесі вивчення літератури з певної теми, зазвичай, використовують не всю інформацію, а тільки ту, яка безпосередньо стосується виконуваної роботи. Таким чином, критерієм оцінювання прочитаного є можливість подальшого практичного використання у своїй роботі.

Під час роботи з літературою потрібно прагнути не тільки запозичення матеріалу. Рекомендовано паралельно обдумувати, осмислювати та систематизувати знайдену інформацію. Цей процес може відбуватися протягом усієї роботи над власною темою – тоді власні думки, які виникли в ході знайомства із чужими роботами, можуть стати основою для здобуття нового знання.

Коли накопичено достатній матеріал у вигляді цитат, роздумів, таблиць, схем та ілюстрацій, можна розпочинати його осмислення і систематизації.

Осмислення – це пошуки відповідей на чотири основні запитання, які має ставити перед собою дослідник: Що? Де? Як (яким чином) шукати? Як опрацювати?

Послідовність відповідей складається із чотирьох етапів:

Етап 1 (що шукати?) – виділення основних проблем, питань, завдань теми дослідження та ключових понять.

Етап 2 (де шукати?) – визначення переліку джерел, у яких може висвітлюватися інформація щодо виділених проблемних питань.

Етап 3 (як шукати?) – вибір прийомів, за допомогою яких здійснювати роботу з літературними джерелами (опрацювання каталогів бібліотек, роботу в мережі "Інтернет", роботу з інформаційною базою тощо).

Етап 4 (як опрацювати?) – отримання текстів (ксерокопіювання або ж читання) та безпосереднє опрацювання.

У ході написання за результатами опрацьованої літератури наукової праці (статті, тез доповідей, наукової роботи тощо) нерідко виникають труднощі з вибором мовних структур, оволодіння якими за певних старань є справою часу. Мовностильові особливості наукової, навчально-дослідної роботи залежать від володіння їх авторами лексикою, іншими виражальними засобами. Наприклад, у статті, як і в будь-якій іншій науковій роботі, доцільне використання таких мовних структур:

1. Структури, які використовують для акцентування на основних проблемах і питаннях, що аналізує автор:

- автор розглядає питання (чого?);
- окреслює питання, пов'язані (із чим?);
- аналізує проблеми (чого?);
- розкриває своє розуміння (чого?);
- викладає основні положення (чого?);
- веде мову (про що?).

2. Конструкції, які використовують для фіксації проблем, що виокремлює автор:

- автор підкреслює (що?);
- зазначає важливість (чого?);
- указує (на що?);
- приділяє особливу увагу (чому?);
- концентрує особливу увагу (на чому?);
- зосереджує увагу (на чому?).

3. Звороти, які вживають під час переліку питань, що одночасно розглядає автор:

- автор торкається (чого?);
- згадує (про що?);
- зазначає (що?);
- (крім того) автор торкається (чого?).

4. Структури, які використовують під час викладу системи авторської аргументації, що передбачає ілюстративний та фактичний матеріал, посилення на інші джерела:

- автор протиставляє (що? чому?);
- зіставляє (що? із чим?);
- аргументує свою думку (чим?);
- наводить приклади, цифри, які свідчать (про що?);
- ілюструє свої висновки (чим?);
- підтверджує (що? чим?);
- спирається на класифікацію, запропоновану (де? ким?);
- посилається на статті (чиї?).

5. Якщо автор неодноразово повертається до концептуально важливих для нього ідей у різних розділах своєї роботи, то відображення цього в тексті наукової праці може відбуватися через використання таких мовних структур:

- автор спеціально декілька разів зупиняється (на чому?);
- постійно повертається до думки (про що?);
- неодноразово звертає увагу (на що?);
- особливо акцентує на тому, що... .

6. У завершальній частині наукової праці наводять основні висновки, які зробив автор, першоджерела, узагальнюють головні ідеї реферованої роботи. Найчастіше використовують такі мовні структури:

- автор робить висновок про те, що...;
- доходить висновку, що...;
- підбиваючи підсумки, автор підкреслює важливість (чого?);
- на завершення автор стверджує, що...;
- отже, основна думка (ідея) статті полягає в тому, що... .

Безперечно, цими мовними моделями не обмежено виражальну палітру статті чи наукової роботи, що може бути написана за результатами науково-дослідної роботи. Кожен автор може суттєво розширити й урізноманітнити мовний спектр своєї роботи. Головне, щоб мовні засоби адекватно виявляли думку і відповідали найхарактернішим особливостям наукового стилю.

2. Науково-дослідна практика

2.1. Мета і завдання науково-дослідної практики

Мета практики – систематизація, розширення та закріплення здобувачем вищої освіти професійних навичок і вмінь, формування початкової компетентності, ведення самостійної наукової роботи, дослідження та експериментування.

Завдання практики:

- набуття досвіду у збиранні, опрацюванні й систематизації теоретичного та практичного матеріалу дослідження;
- аналіз стану розроблення проблемних питань теми магістерської дипломної роботи у вітчизняній та зарубіжній літературі;
- оволодіння методикою опрацювання інформаційних джерел;
- оволодіння методикою критичного аналізу й оцінювання теоретичних положень та формулювання висновків, відповідно до окремих питань наукового дослідження;
- розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій, відповідно до вибраної теми дослідження;
- реалізація комплексного підходу до формування професійних компетентностей.

У підсумку науково-дослідної практики (НДП) студент-магістрант набуває таких компетентностей:

- здатність самостійно вибирати об'єкт наукового дослідження, виконувати основні дослідницькі процедури – пошуку, відбору та аналізу економічної інформації, підготовки наукових публікацій;
- здатність самостійно здобувати та використовувати у практичній діяльності нові знання й уміння;
- апробація основних теоретичних і практичних рекомендацій магістерської дипломної роботи (у формі виступів на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столів тощо);
- здатність використовувати сучасні методики наукових досліджень на макро- та мікроекономічному рівні;
- здатність застосовувати прийоми збирання, систематизації, аналізу й опису економічних явищ, із метою їхнього наукового і методичного осмислення;

- здатність самостійно освоювати нові методи дослідження, змінювати науковий і науково-виробничий профіль своєї професійної діяльності;
- здатність ухвалювати організаційно-управлінські рішення і готовність брати за них відповідальність, зокрема в нестандартних ситуаціях;
- здатність оволодіти навичками в публічній і науковій мові;
- здатність критично аналізувати власну наукову та прикладну діяльність;
- здатність аналізувати, синтезувати та критично осмислювати інформацію у сфері обліку, аналізу, аудиту й державного фінансового контролю на основі комплексних наукових методів;
- здатність використовувати в дослідній практиці математичні методи, сучасне програмне забезпечення.

2.2. Порядок організації науково-дослідної практики

Тривалість і терміни проходження науково-дослідної практики визначено затвердженням ректором університету навчальним планом підготовки магістрів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" другого (магістерського) рівня, зміст і послідовність – програмою, що розробляє кафедра обліку і бізнес-консалтингу, згідно з навчальним планом.

Для безпосереднього керівництва науково-дослідною практикою кожного студента кафедра призначає наукового керівника серед викладачів тільки з науковим ступенем доктора (професора) або кандидата наук, який, переважно, поєднує ці обов'язки з обов'язками наукового керівника кваліфікаційної роботи студента.

Наукові керівники є також керівниками виробничої та переддипломної практики.

Спільна робота магістра та його наукового керівника починається зі складання індивідуального плану (завдання) науково-дослідної роботи.

Такий план є основним керівним документом, у якому визначено науковий напрям, зміст, обсяг, термін роботи студента в період науково-дослідної практики та поза її межами.

Науковий керівник складає індивідуальний план разом із магістром, також вони складають календарний графік роботи. Крім того, науковий керівник

- складає спільно з магістрантом концепцію дослідження вибраної теми магістерської дипломної роботи;

- рекомендує необхідну літературу, довідкові, статистичні та архівні джерела за темою дослідження;
- здійснює систематичне консультування магістра з питань змісту та організації написання звіту з наукового дослідження та магістерської дипломної роботи;
- оцінює рівень наукової роботи та приймає звіт із науково-дослідної практики.

Отже, керівник надає наукову і методичну допомогу, систематично контролює виконання роботи студентом, уносить відповідні корективи, дає рекомендації щодо доцільності ухвалення того чи того рішення, а також робить висновок про роботу магістра загалом. Він рецензує статті та тези, підготовлені студентом до друку.

Обов'язки студентів-практикантів

Студенти під час проходження науково-дослідної практики зобов'язані:

- до початку практики отримати від керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- систематично працювати над виконанням завдань за програмою практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, зазначені в індивідуальному графіку проходження практики та вказівками безпосередньо керівника;
- висвітлити результати виконаної роботи та оформити їх у звіті про проходження практики;
- своєчасно надати на кафедру звітні документи та в належний термін захистити матеріали практики;
- брати участь у конференціях, які проводять на кафедрі обліку і бізнес-консалтингу та в межах факультету;
- подавати наукові тези до публікації;
- брати участь у роботі секції, виступати на конференції;
- надавати технічну допомогу в підготовці конференції, прийманні гостей та розсиланні збірок.

Бази науково-дослідної практики

Основним базовим об'єктом НДП є кафедра обліку і бізнес-консалтингу ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Для проходження НДП кафедра обліку і бізнес-консалтингу залучає студентів безпосередньо до виконання, науково-дослідних робіт, підготовки наукових звітів, розроблення наукової тематики кафедри. Науково-дослідну практику можна проводити також за додаткової потреби на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр закладів вищої освіти, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій тощо, які виконують науково-дослідні роботи чи здійснюють розроблення та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики студентів. Місцем проходження науково-дослідної практики є наукова бібліотека ХНЕУ ім. С. Кузнеця, наукові бібліотеки інших закладів освіти, національна бібліотека ім. Короленка та інші наукові бібліотеки.

Організаційне забезпечення НДП містить етапи, наведені на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Етапи проходження науково-дослідної практики

Отже, виходячи з наведених на рис. 2.1 етапів проходження науково-дослідної практики, студенту необхідно виконати ряд дій:

1. Вибрати тему магістерської дипломної роботи та затвердити її в наукового керівника.

2. Скласти концепцію дослідження, яку затверджує науковий керівник дипломної магістерської роботи. Зразок концепції подано в додатку А.

3. Скласти попередній план магістерської дипломної роботи за вибраною темою. Водночас слід керуватися порадами наукового керівника від кафедри обліку і бізнес-консалтингу (додаток Б).

Попередній план наукової роботи тільки в основних рисах дає характеристику предмета дослідження і є достатньо гнучким щодо можливих змін і уточнень. Він може мати довільну форму, зазвичай це план-рубрикатор, який складається з переліку рубрик, поєднаних внутрішньою логікою дослідження теми. Попередній план наукового дослідження, переважно, складають на основі гіпотези, тобто на основі припущення, що відриває інтуїтивно або відповідно до розробленої версії.

Різновидом попереднього плану наукового дослідження є **план-проспект** – це реферативний виклад матеріалу, розміщений у логічній послідовності, відповідно до якого буде систематизовано увесь опрацьований фактичний матеріал.

Саме план-проспект є основою для подальшого оцінювання науковим керівником відповідності роботи її цілям, завданням дослідження, побудові та співвідношенню її складових.

4. Скласти індивідуальний графік проходження практики на основі індивідуального завдання (додаток В).

Індивідуальне завдання відповідає темі магістерської дипломної роботи, яку вибирає студент разом із науковим керівником.

Типові змісти індивідуального завдання, відповідно до теми магістерської дипломної роботи, наведено в додатку Г.

2.3. Зміст науково-дослідної практики

Науково-дослідна практика передбачає такі види обов'язкових робіт:

1. Виявлення проблем у галузі теорії, методики та нормативно-правового регулювання, відповідно до теми магістерської дипломної роботи.

2. Збирання та опрацювання спеціальної літератури та нормативно-правових актів щодо досліджуваної проблеми (див. п. 1.3).

Огляд наукової літератури з досліджуваної теми слід виконати за зразком рис. 2.2.

Монографії (5 – 8)					
Автор	Назва	Місце видання, рік видання, видавництво, кількість сторінок	Мета та завдання публікації	Наукова новизна	Зауваження до якого розділу, вирішенням якого завдання роботи є відібраний матеріал
...
Статті (10 – 15)					
Автор	Назва	Рік видання, назва журналу, сторінки	Мета та завдання публікації	Наукова новизна	Зауваження до якого розділу, вирішенням якого завдання роботи є відібраний матеріал
...
Автореферати (7 – 12)					
Автор	Тема дисертації	Шифр спеціальності та рік захисту	Мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження	Наукова новизна	Зауваження до якого розділу, вирішенням якого завдання роботи є відібраний матеріал
...
Тези доповідей (8 – 10)					
Автор	Назва доповіді	Назва конференції, місце проведення та дата	Анотація	Наукова новизна	Зауваження до якого розділу, вирішенням якого завдання роботи є відібраний матеріал
...

Рис. 2.2. Зразок оформлення огляду наукової літератури

На основі аналізу наукової літератури здійснюють систематизацію вивченого матеріалу: окреслення невирішених питань, формулювання мети та завдань дослідження, узагальнення теоретичних підходів до розкриття базових питань. Опис основних результатів, досягнутих студентом у ході опрацювання наукової літератури, статистичних звітів чи періодичних видань можна оформлювати у вигляді табл. 2.1.

**Зразок опрацювання наукової літератури
за темою магістерської дипломної роботи "...назва теми..."**

Джерела	Основні визначення, поняття, дискусійні положення тощо

3. Загальна оцінка стану діяльності підприємств, установ, організацій в Україні, визначення "вузьких" місць та проблемних питань, які підтверджують актуальність вибраного напрямку дослідження (обов'язково навести дані за 5 – 10 років про результати обліково-контрольно-аудиторської діяльності в Україні).

4. Оцінювання дотримання вимог нормативно-правових актів щодо організації та здійснення обліку, аудиту та контролю, відповідно до вибраного напрямку дослідження.

5. Систематизація зібраного матеріалу, розроблення конкретних рекомендацій щодо вдосконалення обліку, аудиту та контролю на підприємстві, в установі, організації, обговорення рекомендацій із відповідальними фахівцями досліджуваного об'єкта.

6. Підготовка наукових статей, тез доповідей або есе за результатами дослідження. Статті чи тези доповідей обов'язково мають бути опубліковані у збірнику наукових праць (опублікування статті є обов'язковою умовою позитивної оцінки результатів проходження практики).

7. Участь у науково-методичному семінарі кафедри обліку і бізнес-консалтингу, виступ із доповіддю про проведене наукове дослідження, відповідно до вибраної теми магістерської роботи.

8. Підготовка звіту за результатами науково-дослідної практики. Студент готує звіт, який має увібрати в себе всі результати проведеного наукового дослідження.

Додаткові види робіт:

- участь у розробленні окремих положень із госпдоговірної, або держбюджетної, або бюджетної тематики кафедри обліку і бізнес-консалтингу;

- участь у роботі наукових гуртків, проведенні круглих столів, конкурсів тощо.

3. Структура та оформлення звіту з науково-дослідної практики

Науково-дослідна практика завершується підготовкою та захистом звіту з науково-дослідної практики.

Зміст звіту має розкривати знання й уміння студента, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою та завданнями практики.

Звіт із науково-дослідної практики як кваліфікаційна робота магістра має характеризуватися не лише високим рівнем змісту, відповідною структурою, а й високим рівнем оформлення. Під час оформлення звіту треба спиратися на основні вимоги Державного стандарту та вимоги ДАК України до подання письмових друкованих робіт. Тобто вимоги до оформлення звіту збігаються із загальними вимогами до виконання офіційних письмових робіт, зокрема дипломної магістерської роботи. Звіт із науково-дослідної роботи слід писати державною мовою.

Крім того, у звіті необхідно стисло, логічно й аргументовано викласти зміст і результати досліджень. Особливу увагу слід приділити культурі наукової мови – це один із важливих показників загального наукового рівня магістра.

Характерною особливістю наукової мови є:

- наявність міркувань;
- смислова завершеність;
- цілісність і зв'язаність думок;
- цілеспрямованість і прагматизм;
- об'єктивність викладу;
- точність;
- ясність;
- стислість;
- використання спеціальної термінології, тобто використання термінологічної системи, притаманної цій галузі науки.

Недопустимим у звіті є наявність граматичних, лексичних, синтаксичних і логічних помилок, емоційність та експресивність викладу матеріалу.

Зміст звіту з науково-дослідної практики містить:

- вступ;
- основну частину;

- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Структуру звіту з науково-дослідної практики наведено в додатку Д.

У **вступі** подають загальну характеристику роботи в такій послідовності: актуальність теми, мета і завдання дослідження, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукова новизна досягнутих результатів, їхнє практичне значення, особистий внесок, публікації за темою дослідження.

Основна частина складається з розділів та підрозділів. Структура основної частини звіту, кількість розділів і підрозділів визначають магістр та науковий керівник під час складання індивідуального завдання. Основною структурою є поставлені у вступі завдання задля досягнення основної мети дослідження. Кожне завдання, поставлене у вступі, має бути відображено в окремому розділі чи підрозділі, у кінці котрого підкреслено його виконання.

Переважно, у розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямів дослідження;
- виклад загальної методики й основних методів дослідження;
- опис різних методичних підходів до дослідження з полемічного погляду та виявлення особистої думки із цього питання;
- опис проведених теоретичних і практичних досліджень;
- аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Висновки до звіту з науково-дослідної роботи загалом містять головні наукові результати, досягнуті магістром особисто, показують його пріоритет у вирішенні наукової проблеми. Висновки – це положення, що виносить магістр для захисту. Вони мають форму синтезу накопиченої в основній частині наукової інформації, тобто послідовний, логічний, чіткий виклад головних досягнутих результатів і їхнє співвідношення із загальною метою та конкретним завданням, поставленим і сформульованим у вступі.

Висновки містять узагальнену підсумкову оцінку виконаної роботи. Водночас необхідно зазначити, у чому полягає її основний сенс, які важливі наукові результати досягнуті, які нові наукові знання виникають, у зв'язку із проведеним дослідженням. Важливо вказати на новизну, теоретичну та практичну цінність дослідження. Інколи виникає необхідність зазначити шляхи продовження дослідження, конкретні завдання, які майбутнім дослідникам доведеться вирішувати насамперед.

У висновках необхідно наголосити на тому, що мету дослідження досягнуто, а всі поставлені завдання вирішено. Висновки мають бути новими, оригінальними для цієї галузі наукових досліджень.

Таким чином, висновки до звіту не є звичайним переліком досягнутих результатів проведеного дослідження. Це є квінтесенція всієї роботи, підсумковий синтез. Це виклад найважливіших наукових і практичних результатів, сенсу вирішеної наукової проблеми (завдання), її значення для науки та практики. Це формулювання того нового, що додано студентом у вивчення і вирішення проблеми. Вони мають містити конкретні результати, що розкривають ступінь дослідження головної наукової ідеї роботи, авторські інтерпретації наукової новизни з рекомендаціями ефективного наукового та практичного використання здобутих результатів.

Список використаних джерел. Бібліографічний апарат у роботі магістра – це ключ до використаних автором джерел. Крім того, він певною мірою відображає наукову етику й культуру наукової праці. Саме з нього можна зробити висновок про ступінь ознайомлення магістра з наявною літературою за досліджуваною проблемою. Бібліографічний апарат складається зі списку використаних джерел і посилань, які оформлюють, відповідно до чинних стандартів.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті за їхньою наскрізною нумерацією (найзручніший для користування і рекомендований у ході написання роботи);
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, унесені до списку, необхідно давати, відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Приклади оформлення списку використаних джерел наведено в додатку Е.

Додатки. До додатків уміщують допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття результатів наукового дослідження. Це можуть бути:

- зразки офіційних документів;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- проміжні математичні доведення, формули, розрахунки;

- розрахунки економічного ефекту;
- протоколи, акти;
- інструкції, методики;
- опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ЕОМ, як приклад уже відомих або самостійного розроблення;
- таблиці, рисунки, ілюстрації допоміжного характеру та ін.

За формою це може бути текст, таблиця, схема, графік, карта, веб-сайт та інше. В основній частині звіту подають посилання на додатки.

Загальний обсяг звіту не має перевищувати 50 сторінок друкованого тексту.

Звіт складається із двох частин: текстової та документальної.

Структура *текстової частини* звіту має відобразити програму практики. У кінці текстової частини звіту подають висновки.

Документальну частину звіту оформлюють окремо в додатках у кінці звіту.

Звіт друкують за допомогою комп'ютера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 з використанням шрифту Times New Roman розміру 14 через півтора міжрядкового інтервалу.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: лівий – 20 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Абзацний відступ має бути однаковим по всьому тексту роботи й дорівнювати 1,25 см (або 5 символам).

До звіту обов'язково додають список використаної наукової літератури, нормативно-правових джерел; додатки у вигляді статистичного та фактологічного матеріалу; наукову статтю; участь у наукових конференціях, тези, доповіді на конференції.

Зразок оформлення титульного аркуша звіту з науково-дослідної практики наведено в додатку Ж.

Оформлюють звіт за вимогами, установленими в інструктивних матеріалах, наскрізній та відповідних робочих програмах практики, з обов'язковим урахуванням Державного стандарту до звітів із науково-дослідної роботи.

4. Підбиття підсумків практики

Протягом трьох днів після завершення практики студент-практикант зобов'язаний подати на кафедру оформлений, згідно зі всіма вимогами, звіт про проходження науково-дослідної практики, який підлягає реєстрації та рецензуванню керівником практики в термін, який визначено кафедрою та регламентовано нормативними й методичними документами з організації та проходження практики.

Результатом практики має стати досягнення наукових результатів, які буде використано в подальших наукових дослідженнях практиканта та покладено в основу написання магістерської роботи.

У разі наявності суттєвих відхилень від вимог до змісту й оформлення звіту він повертається на доопрацювання. Захист звітів має відбуватися не пізніше як через десять робочих днів після закінчення практики.

Підбиття підсумків науково-дослідної практики відбувається перед комісією, яку призначає завідувач кафедри, до складу якої входять викладачі кафедри обліку і бізнес-консалтингу (не менше від 2 членів комісії).

Оцінку визначають з урахуванням своєчасності подання необхідних документів із практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання, рівня знань і рівня захисту студента за шкалою, яка характеризує успішність студента. Із метою об'єктивного оцінювання знань та вмінь, набутих студентами під час проходження практики, захист звітів із практики здійснюють за критеріями, наведеними в додатку І.

Оцінку за практику вносять до заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки студента.

Підсумки науково-дослідної практики обговорюють на засіданнях кафедри обліку і бізнес-консалтингу.

Типові помилки під час написання та оформлення звіту з науково-дослідної практики:

1. Нечітке, неточне, абстрактне формулювання теми дослідження.
2. Назва звіту не відповідає об'єкту та предмету, меті й завданням дослідження.
3. Зміст роботи не відповідає змісту або не розкриває тему повністю чи її основної частини.
4. Не визначено різницю між об'єктом і предметом дослідження.
5. Сформульовані розділи (підрозділи) не відображають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

6. Метою дослідження є не кінцевий науковий результат, а процес.
7. Мету дослідження не пов'язано із проблемою, сформульовано абстрактно, вона не відображає специфіки об'єкта та предмета дослідження.
8. Нечітко визначено завдання науково-дослідної роботи.
9. У звіті з науково-дослідної практики немає зв'язку між теоретичними та практичними завданнями.
10. Автор не виявив самостійності, робота становить компіляцію або плагіат.
11. Не досить чітко сформульовано наукову новизну дослідження.
12. Немає чіткого визначення особистого внеску магістра в розроблення проблеми дослідження.
13. Поверховий аналіз першоджерел.
14. Не зроблено глибокого та всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 5 – 10 років) із теми дослідження.
15. Аналітичний огляд вітчизняних і закордонних публікацій із теми роботи має форму анотованого списку та не відображає рівня досліджуваності проблеми.
16. Порушено логіку викладу нових результатів.
17. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, а висновки – поставленим завданням.
18. У роботі немає посилань на першоджерела або вказано не ті, із яких запозичено матеріал.
19. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
20. Як ілюстративний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.
21. Висновки й рекомендації звіту не є новими, оригінальними.
22. Висновки слабо пов'язано з метою і завданням дослідження.
23. Магістр не робить посилань на власні наукові праці.
24. Кількість наукових публікацій магістра не є достатньою.
25. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, її виконано неохайно, із помилками.

Рекомендована література

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. – Київ : АБУ, 2002. – 480 с.
2. Грищук О. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / О. С. Грищук. – Харків : НТУ "ХПІ", 2008. – 232 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2006. – 206 с.
4. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учеб. пособ. / А. А. Лудченко, Я. Л. Лудченко, Т. Л. Приймак. – 2-е изд. – Киев : Знання, 2001. – 113 с.
5. Макогон Ю. В. Основи наукових досліджень в економіці : навч. посіб. / Ю. В. Макогон, В. В. Пилипенко. – 2-ге вид. – Донецьк : Альфа-прес, 2007. – 144 с.
6. Мигаль В. Д. Теорія і методи наукової творчості : навч. посіб. / В. Д. Мигаль. – Харків : ВД "ИНЖЕК", 2007. – 424 с.
7. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень : підручник / М. І. Пилипчук, А. С. Григор'єв, В. В. Шостак. – Київ : Знання, 2007. – 270 с.
8. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация научно-исследовательской деятельности : учеб. пособ. / А. И. Пушкарь. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2007. – 280 с.
9. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Романчиков. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
10. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / С. М. Соловйов. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 176 с.
11. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – Київ : ВД "Слово", 2003. – 240 с.
12. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко. – Київ : Знання, 2008. – 310 с.

Додатки

Додаток А

Приклад концепції дослідження теми

Концепція дослідження теми (для науково-дослідної практики)

Студента I курсу магістратури (програма _____)

(ПІБ повністю)

Формулювання вибраної для дослідження теми

Обґрунтування актуальності та пріоритетності теми

Мета дослідження

Об'єкт дослідження

Предмет дослідження

Завдання дослідження

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

(Перелічити послідовність етапів дослідження)

На матеріалах якої (організації, підприємства, установи) будуть проводити дослідження, рівень співпраці з базами дослідження (угода, замовлення та ін.).

Які концептуальні моделі (управлінські, економічні, фінансові, економіко-математичні моделі та інші) застосовують до теми дослідження (ці моделі мають бути в літературі з менеджменту, фінансів, макро- і мікроекономіки та ін.).

Які нормативні, інформаційні та науково-літературні джерела передбачено використати (у загальному описі)

Які методи дослідження будуть використовувати в ході дослідження

У чому буде полягати результат дослідження (у теорії та на практиці)

Дата _____

_____ (підпис магістра)

Науковий керівник _____

(підпис керівника)

*Приклад змісту магістерської дипломної роботи
"Організація та методика обліку й аудиту розрахунків
з оплати праці підприємства"*

Зміст

Вступ	8
Розділ 1. Теоретичні основи організації та методики обліку й аудиту розрахунків з оплати праці	12
1.1. Розрахунки з оплати праці як об'єкт обліку в сучасних умовах	12
1.2. Сутність та зміст аудиту в умовах ринкової економіки	24
1.3. Особливості організації та методики обліку й аудиту розрахунків з оплати праці	34
Висновки до першого розділу	44
Розділ 2. Сучасний стан організації та методики обліку й аудиту розрахунків з оплати праці	46
2.1. Загальна характеристика бази дослідження	46
2.2. Аналіз організації та методики аудиту розрахунків з оплати праці на стадії передаудиту	64
2.3. Аналіз практики застосування методики аудиту розрахунків з оплати праці	73
2.4. Узагальнення результатів аудиту розрахунків з оплати праці на завершальній стадії аудиторського процесу	80
Висновки до другого розділу	88
Розділ 3. Шляхи вдосконалення організації та методики обліку й аудиту розрахунків з оплати праці	90
3.1. Методичний підхід до розроблення політик і процедур контролю за якістю виконання аудиту розрахунків з оплати праці	90
3.2. Розроблення підходу до вдосконалення документування процедур аудиту розрахунків з оплати праці в умовах сучасних інформаційних технологій	100
3.3. Рекомендації щодо вдосконалення інформаційної взаємодії аудитора з управлінським персоналом у процесі аудиту розрахунків з оплати праці	109
3.4. Розрахунок показників економічної ефективності проекту	115
Висновки до третього розділу	119
Висновки	120
Список використаних джерел	124
Додатки	134

*Приклад індивідуального графіка проходження
науково-дослідної практики студентом 1-го року навчання
магістратури спеціальності 071 "Облік і оподаткування"*

Індивідуальний графік проходження науково-дослідної практики

Завдання за планом	Терміни виконання	Фактичне виконання
Отримання індивідуального завдання із практики та погодження його з науковим керівником		
1. Формування переліку ключових понять в аспекті вибраної тематики дослідження. Здійснення аналізу літературних джерел в аспекті виділених понять із використанням навчальної (підручники, посібники) та наукової (монографії, статті) літератури вітчизняних авторів		
2. Здійснення аналізу літературних джерел іноземних авторів (джерел, виданих іноземною мовою)		
3. Здійснення аналізу авторефератів дисертацій, захищених за вибраною для написання дипломної роботи проблематикою		
4. Підготовка рецензії на наукову статтю чи автореферат за вибраною проблематикою дослідження		
5. Пошук статистичного матеріалу, який характеризує стан вибраного напрямку дослідження та доводить актуальність здійснення розроблень. У звіті оформлюють у вигляді додатків, які також можуть увійти до дипломної роботи		
6. Обґрунтування актуальності вибраної тематики дипломної роботи та опис наявних проблем в організації обліково-аналітичного процесу для вибраної дільниці. Визначення об'єкта, предмета, завдань та методів, за допомогою яких проводять дослідження. Формулювання планованих до досягнення в дипломній роботі нових наукових та практичних результатів. У звіті подають як вступ до дипломної роботи		
7. Підготовка змісту дипломної роботи та розроблення структурно-логічної схеми дослідження		
8. Підготовка наукової статті або тез доповідей, які розкривають вибрану проблематику дослідження або відповідають одному із планованих до досягнення нових наукових результатів. У разі підготовки статті, вона має відповідати вимогам до наукових публікацій. У разі підготовки тез доповідей, їх мають підкріплювати презентаційним матеріалом. Статтю/тези бажано, але не обов'язково опублікувати у фаховому журналі / матеріалах конференцій (не обов'язкове оприлюднення лише в разі наявності мінімум двох статей за темою магістерської дипломної роботи)		
Оформлення звіту із практики		

**Типовий зміст індивідуального завдання
до науково-дослідної практики
(I розділ – теоретична частина
магістерської дипломної роботи)**

Теми магістерської дипломної роботи	Зміст індивідуального завдання
1	2
Обґрунтування методики аудиту витрат виробничої діяльності підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати наявні підходи до визначення аудиту й обґрунтувати його сутність, зміст та значення. 2. Дослідити економічний зміст витрат, висвітлити думки вітчизняних і закордонних учених-економістів щодо складу та структури витрат виробничої діяльності підприємства. 3. Ознайомитися із законодавчими актами та іншими нормативними документами, які регулюють відносини з формування витрат виробничої діяльності, обліку витрат виробничої діяльності, аудиту витрат виробничої діяльності. 4. Проаналізувати тенденції, закономірності щодо складу і структури витрат виробничої діяльності промислових підприємств, а також розвитку аудиторської діяльності в межах України, області за останні 3 – 5 років. 5. Критично визначити місце аудиту в системі фінансового контролю та висловити власну думку із цього питання. 6. Виявити негативні моменти в чинній практиці аудиту витрат виробничої діяльності, критично проаналізувати й дати їм оцінку та розробити конкретні пропозиції й рекомендації щодо їхнього усунення. 7. Запропонувати вдосконалені підходи до реалізації результатів аудиту. 8. Висвітлити проблеми та надати практичні пропозиції вдосконалення методики аудиту на підприємстві за допомогою пакетів комп'ютерних програм
Організація внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати наявні підходи до визначення фінансового контролю, внутрішнього фінансового контролю й обґрунтувати його сутність, зміст та значення.

1	2
	<p>2. Дослідити економічний зміст організації внутрішнього фінансового контролю, висвітлити думки вітчизняних і закордонних учених-економістів щодо особливостей організації внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.</p> <p>3. Ознайомитися із законодавчими актами та іншими нормативними документами, які регулюють відносини з організації та здійснення внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.</p> <p>4. Визначити основні засади реформування системи державного фінансового контролю, у зв'язку із впровадженням Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю.</p> <p>5. Проаналізувати тенденції, закономірності щодо результатів здійснення контрольних заходів органами державного фінансового контролю України, області за останні 3 – 5 років, проаналізувати результати проведення перевірок із боку служб внутрішнього контролю в різних відомствах.</p> <p>6. Критично визначити місце внутрішнього фінансового контролю в системі державного фінансового контролю та висловити власну думку із цього питання.</p> <p>7. Обґрунтувати особливості організації внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.</p> <p>8. Виявити негативні моменти в чинній практиці внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі, критично проаналізувати й надати їм оцінку та розробити конкретні пропозиції й рекомендації щодо їхнього усунення.</p> <p>9. Розробити рекомендації щодо вдосконалення організації внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі.</p> <p>10. Висвітлити проблеми та надати практичні пропозиції вдосконалення внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі</p>

Структура звіту з науково-дослідної практики

Титульний лист.

Зміст.

Вступ.

Розділ 1. Огляд та аналіз наукової літератури (теоретична частина).

Розділ 2. Методика дослідження.

Розділ 3. Систематизація вивченого матеріалу.

Розділ 4. Результати власних досліджень.

Висновки.

Список використаних джерел.

Додатки:

- індивідуальний графік проходження науково-дослідної практики студентом 1-го року навчання магістратури спеціальності 071 "Облік і оподаткування" (див. додаток В);
 - концепція дослідження теми (для науково-дослідної практики) (див. додаток А);
 - індивідуальне завдання до виконання розділу 1 дипломної роботи (див. додаток Г);
 - ксерокси, окремих частин, яким приділено найбільшу увагу під час вивчення монографій, авторефератів, статей, тези доповідей тощо;
 - статистичні дані (ксерокси), що підтверджують актуальність вибраного напрямку дослідження;
 - зміст проєкту до дипломної магістерської роботи (див. додаток Б);
 - розділ 1 магістерської дипломної роботи в першому варіанті;
 - підготовлена стаття або ессе, тези доповідей тощо.

Приклади оформлення списку використаних джерел*один автор*

Дікань Л. В. Контроль у бюджетних установах : підручник / Л. В. Дікань. – 2-ге вид., допов. та переробл. – Харків : ІНЖЕК, 2013. – 292 с. (іл. + 1 електрон. опт. диск (CD-ROM)).

Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики : монографія / В. Ф. Піхоцький. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 334 с.

Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні : монографія / Ю. Б. Слободяник. – Суми : ФОП А. С. Наталуха, 2014. – 321 с.

два автори

Чумакова І. Ю. Державний фінансовий контроль : підручник / І. Ю. Чумакова, Н. В. Шульга ; за заг. ред. О. А. Петрик. – Київ : КНЕУ, 2013. – 412 с.

Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль : навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. В. Синюгіна. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 336 с.

Дікань Л. В. Контроль в бюджетних установах : лабораторний практикум / Л. В. Дікань, Н. В. Синюгіна. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2014. – 144 с.

три автори

Дікань Л. В. Державний аудит : підручник / Л. В. Дікань, О. В. Кожушко, Ю. О. Лядова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 412 с.

чотири і більше авторів

Реформування фінансового контролю в Україні: проблемні питання та напрями їх вирішення : монографія / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко, Є. В. Дейнеко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, професора Л. В. Дікань. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 220 с.

Финансовый контроль : международный опыт / Г. М. Азаренкова, Л. В. Дикань, Т. О. Кривцова и др. ; под. ред. Г. М. Азаренковой. – Киев : УБД НБУ, 2013. – 322 с.

автореферати дисертацій

Басанцов І. В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / І. В. Басанцов. – Ірпінь, 2008. – 34 с.

Дрозд І. К. Система фінансово-економічного контролю в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" / І. К. Дрозд. – Київ, 2006. – 20 с.

стаття з періодичного видання (журнал, газета)

Дікань Л. В. Концептуальна модель розвитку державного фінансового контролю в Україні / Л. В. Дікань. // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків – м. Торунь, 18 – 19 березня 2019 року). – Харків : ФОП Панов А. М., 2019. – С. 411–413.

Дікань Л. В. Державний фінансовий контроль : концептуальні основи його розвитку / Л. В. Дікань. // Міжнародний науковий журнал "ІНТЕРНАУКА". Серія: "Економічні науки". – 2019. – № 2 (22). – С. 38–51.

Басанцов І. В. Удосконалення державного фінансового контролю за ефективним використанням бюджетних коштів в Україні / І. В. Басанцов // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 280–283.

Dikan L. The development of a typology of state audit in the internal and national practice / L. Dikan, I. Shevchenko // Економіка розвитку. – 2016. – № 3 (79). – С. 34–40.

інформаційні ресурси

Дікань Л. В. Судово-економічна експертиза [Електронний ресурс] : навчально-практичний посібник / Л. В. Дікань, В. Д. Понікаров, О. В. Кожушко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 221 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19567>.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження КМУ від 10.05.2018 р. № 310-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Про утворення Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс] : постанова КМУ від 28.10. 2015 р. № 868. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2015-%D0%BF>.

Стратегія розвитку системи управління державними фінансами [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 774. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.

INTOSAI International Organization of Supreme Audit Institutions [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.intosai.org/events/congresses-incosai/next-congress.html>.

The Johannesburg Accords : XX INCOSAI, Johannesburg, South Africa, 2010 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.intosai.org/uploads/jhbaccordsen.pdf>.

Macarie F. C. Auditing in public institution / Felicia Cornelia Macarie. – Bucuresti : Tritonic Books, 2013. – 220 p. ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.apubb.ro/wp-content/uploads/2011/02/Auditing-in-Public-Institutions-Suport-de-curs.pdf>.

законодавчі та нормативні документи

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 310-р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 р. № 1247. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Зразок оформлення титульного аркуша
звіту з науково-дослідної практики*

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ФАКУЛЬТЕТ КОНСАЛТИНГУ І МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І БІЗНЕС-КОНСАЛТИНГУ**

**Звіт
із науково-дослідної практики**

Студента (ки) 1-го року навчання в магістратурі
групи _____
спеціальності 8.071.010 "Облік і оподаткування"

(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, учене звання, науковий ступінь)

(прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Харків, 2020

**Критерії оцінювання звіту керівником науково-дослідної практики
студента 1-го року навчання магістратури
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"**

Критерії оцінювання	Шкала	Результати
1. Оцінка якості сформованого переліку ключових понять	0 – 2	
2. Оцінка результатів здійсненого аналізу вітчизняних літературних джерел (0,5 бала за кожне опрацьоване джерело)	0 – 8	
3. Оцінка результатів здійсненого аналізу іноземної літератури (1 бал за кожне якісно опрацьоване джерело)	0 – 10	
4. Оцінка результатів аналізу авторефератів за вибраною проблематикою дослідження (1 бал за автореферат у разі якісно здійсненого аналізу)	0 – 10	
5. Оцінка поданої студентом рецензії на автореферат чи наукову статтю (4 бали – за подання рецензії, яка характеризує статтю чи автореферат, але не містить зауважень; 6 балів – рецензія містить одне зауваження; 8 балів – рецензія містить два коректно сформульованих зауваження)	0 – 8	
6. Оцінка зібраного статистичного матеріалу (4 бали – зібрані відомості надають характеристику вибраного об'єкта дослідження; 8 балів – за поданими статистичними матеріалами зроблені висновки, які розкривають проблемні питання за вибраним напрямом дослідження)	0 – 8	
7. Оформлення вступу до дипломної роботи (по 2 бали за якісно й коректно сформульовані актуальність дослідження, завдання, предмет, об'єкт, завдання, методи дослідження, плановані до досягнення наукові результати)	0 – 14	
8. Оцінка змісту дипломної роботи	0 – 5	
9. Оцінка структурно-логічної схеми дослідження	0 – 5	
10. Оцінка якості написаної статті/тез доповідей. Підсумкову оцінку за статтю виставляють в аспекті наявних у ній обов'язкових елементів, визначених ДАК України: вступ та актуальність статті (0 – 5 балів), аналіз останніх досліджень і публікацій (0 – 5 балів), формулювання цілей статті (0 – 5 балів), матеріал дослідження (0 – 10 балів), висновки та перспективи подальшого розвитку (0 – 5 балів). Для тез доповідей підсумкова оцінка складається з оцінки якості написаних тез (від 0 до 20 балів) та доданого до тез презентаційного матеріалу (від 0 до 10 балів)	0 – 30	
Разом	0 – 100	

Зміст

Вступ	3
1. Поняття та зміст науково-дослідної роботи	4
1.1. Поняття про науку, наукову діяльність, науковий результат	4
1.2. Методологія, методи та методика науково-дослідної роботи	6
1.3. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи	12
2. Науково-дослідна практика	19
2.1. Мета і завдання науково-дослідної практики	19
2.2. Порядок організації науково-дослідної практики	20
2.3. Зміст науково-дослідної практики	23
3. Структура та оформлення звіту з науково-дослідної практики	26
4. Підбиття підсумків практики	30
Рекомендована література	32
Додатки	33

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до науково-дослідної практики
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Дікань** Лариса Василівна

Відповідальний за видання *А. А. Пилипенко*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *О. Г. Доценко*

План 2020 р. Поз. № 11 ЕВ. Обсяг 46 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*